

Onderzoek op teruggooi moet bijdragen tot verfijning stockramingen

Msc. Ing. Els Vanderperren - Afdeling Biologie, CLO-DvZ

De laatste jaren is het probleem van de teruggooi in de zeevisserij alsmaar meer in de kijker komen staan. Onder teruggooi verstaan we: datgene van de aan boord gezette vangst wat niet zijn weg vindt naar de (commerciële) afzetmarkt en wat terug overboord gezet wordt. Het betreft hier zowel commerciële vissoorten (ondermaatse plus om economische of quotagebonden redenen niet weerhouden bovenmaatse exemplaren) als niet-commerciële vissoorten, bodemorganismen en de zgn. restfractie. Vanuit de wetenschappelijke en politieke wereld betrokken bij de visserij, is de vraag gerezen om de teruggooi in de commerciële visserij—en dan voornamelijk de teruggooi van vissoorten die onder de quotaregeling vallen—zo nauwkeurig mogelijk in kaart te brengen.

Tot nu toe zijn de stockramingen, uitgevoerd door de *'International Council for the Exploration of the Sea'* (ICES), hoofdzakelijk gebaseerd op vangstgegevens verzameld door officiële instanties, markt-bemonsteringen en visserij-onafhankelijke bestandsopnamen. Binnen de ICES-Werkgroepen die instaan voor deze stockramingen, is de

Enkele definities

Bijvangst : Commerciële en niet-commerciële soorten die naast de eigenlijke doelsoorten 'mee-gevangen' worden. In de platvisvisserij (met als doelsoorten tong en schol) wordt de 'mee-gevangen' rondvis als bijvangst aanzien (omdat platvis en niet rondvis de doelgroep van dit type visserij-activiteit vormt). Omgekeerd wordt in de rondvisvisserij (met als doelsoorten kabeljauw, schelvis en wijting) de 'mee-gevangen' platvis als bijvangst aanzien. En in de langoestine- en de garnalvisserij worden zowel rond- als platvis als 'bijvangst' beschouwd.

Teruggooi : Deel van de vangst dat opnieuw overboord gezet wordt. De teruggooi omvat ondermaatse en bovenmaatse niet weerhouden commerciële vissen, niet-commerciële vissoorten, bodemorganismen (krabben, zeesterren, enz.) en een zgn. restfractie (stenen, drijfhout, wier, zwerfvuil, enz.).

vraag gerezen om de bestaande teruggooigegevens te evalueren en beschikbaar te maken voor integratie in de berekeningen. Dit leidde tot de oprichting van een speciale studiegroep, de *'Study Group on Discard and Bycatch Information'*, die voor het eerst samenkwam in maart 2000. De voornaamste taken van deze Studiegroep omvatten (a) het inventariseren van de beschikbare bijvangst- en teruggooigegevens per ICES-gebied, en (b) het documenteren en evalueren van de bestaande staalnameprotocols en statistische verwerkingsmethoden voor bijvangst- en teruggooigegevens. De studiegroep zal tevens een dataformaat ontwikkelen, dat de integratie van de bijvangst- en teruggooigegevens in de stockramingen moet vergemakkelijken.

Hoe kan de integratie van teruggooigegevens bijdragen tot een verfijning van de stockramingen? Uit diverse studies is gebleken dat de overlevingskansen van teruggewooid vis beperkt zijn. Beschadigingen opgelopen in het net of tijdens het uitsorteren van de vangst, leiden tot verzwakking en sterfte. Een typisch en uitermate dodelijk voorbeeld daarvan is de door drukverschillen uitgezette zwemblaas bij rondvissen. De sterfte van de teruggewooid vissen heeft een effect op zowel de omvang als de samenstelling van de stock. Hoe nauwkeuriger de schattingen van deze sterfte, hoe nauwkeu-

riger de stockramingen en de vangstvoorspellingen.

Uit een eerste inventarisatie is gebleken dat verschillende (Europese) landen reeds teruggooigegevens verzamelen of verzameld hebben in het kader van een groot aantal, vaak zeer uiteenlopende onderzoeksprojecten, zowel op nationaal als op internationaal niveau. Niet al deze studies hadden het verzamelen van (bij)vangst- en teruggooigegevens als hoofddoel. Veel van deze gegevens werden immers bekomen in het kader van selectiviteitsstudies op vistuig, biologische monitoringprogramma's, detailstudies over een bepaalde stock of visserij, enz. De laatste jaren echter, werden meerdere onderzoeken opgestart die specifiek gericht zijn op het in kaart brengen van de teruggooi en de teruggooipatronen in de commerciële visserij. Het teruggooipatroon wordt, behalve door de regelgeving inzake minimum aanvoerlengte, ook beïnvloed door o.m. quotabepalingen en marktgebonden economische factoren.

Ook in België werd in 1999 gestart met een door de EU gefinancierd teruggooiproject dat focust op het demersaal vlootsegment in de Noordzee en het Skagerrak (*Monitoring discarding and retention on fishing vessels towing demersal gears in the North Sea and Skagerrak*). Aan dit project nemen, naast het Departement Zeevisserij, ook visserij-instituten uit Noorwegen, Zweden,

'Onboard sampling' in praktijk

Een belangrijke vereiste bij 'onboard sampling' is dat de aanwezigheid van een externe waarnemer (in dit geval de DvZ-medewerker) géén invloed heeft op de werkwijze van de bemanning en dat het vissen en het uitsorteren van de vangst op identiek dezelfde wijze gebeurt als tijdens een 'normale' commerciële zeereis. De DvZ-medewerker noteert, met de hulp van de schipper, alle relevante visserijtechnische informatie, zoals de netkarakteristieken, de positie en het tijdstip van het buitenzetten en het binnenhalen van het vistuig, enz.

Eénmaal het net geleegd is, zal de bemanning de vangst sorteren, waarna de DvZ-medewerker voor iedere soort het volume en/of gewicht van de weerhouden vangst (datgene wat bestemd is om aangeland te worden) noteert. Ook het totale volume en/of gewicht van de teruggooi wordt gemeten of geschat. Vervolgens wordt een representatief monster van de teruggooi uitgesorteerd om de verhouding tussen de verschillende fracties (commerciële vis, niet-commerciële vis, enz.) en de soortsaamenstelling van iedere fractie te achterhalen. Van de commerciële vissen in de teruggooi (vnl. kabeljauw, schelvis, wijting, steenbolk, schol, schar, steenschar en tong) wordt de lengteverdeling gemeten. Van deze vissoorten worden ook otolieten verzameld voor de leeftijdsbepaling en de berekening van een 'age-length-key' (zie Vis-à-Vis, jg. 1, nr. 2). Indien mogelijk wordt ook de lengteverdeling van een representatief deel van de weerhouden vangst gemeten.

Denemarken, Duitsland, Nederland, Frankrijk, Engeland en Schotland deel. Een belangrijk objectief van dit project is het stroomlijnen van de lopende en nog op te starten nationale staalnameprogramma's, teneinde een coherente dataset voor de Noordzee en het Skagerrak te verkrijgen.

Het Belgische luik van het project kende een moeilijke start

(het vinden van gekwalificeerd personeel bleek moeilijker dan verwacht), maar sinds het tweede kwartaal van 2000 zit het DvZ op het gewenste staalnameniveau. Het project loopt nog tot september 2001, maar de kans is reëel dat ook de jaren daarna de staalnamen voortgezet worden. Zoals de andere deelnemers aan het project, heeft ook het DvZ gekozen voor 'onboard samp-

ling', middels het meesturen van DvZ-medewerkers aan boord van commerciële vaartuigen. De aldus verzamelde gegevens worden strikt vertrouwelijk behandeld, en worden op een dusdanige manier verwerkt dat ze niet naar een bepaald vaartuig terug te traceren zijn.

Via het systeem van 'onboard sampling' werden tot nu toe gedurende een 25-tal zeereizen teruggooigegevens verzameld. Het is enkel dankzij de medewerking van de eigenaars, de schippers en de bemanningen van de betrokken vaartuigen dat deze informatie kon verzameld worden.

Momenteel worden de gegevens geïnformatiseerd en geaggregeerd op vloot- en kwartaalniveau (aan de hand van de nationale vangst- en inspanningscijfers). De datasets van alle projectpartners worden vervolgens samengebracht om een beeld te krijgen van de teruggooiniveaus en -patronen voor de verschillende visstocks in de Noordzee en het Skagerrak. De internationale data worden later dit jaar aan de reeds eerder vermelde ICES-Werkgroepen voorgelegd, waarna ze in de stockramingen geïntegreerd kunnen worden.

Teruggooi in de gemengde visserij op langoestine en rondvis. (Foto F. Redant)